

दक्षिणामूर्तिखण्डः

अथातो दक्षिणामूर्तिरिति पदवर्णलक्षणपरिभाषा
व्याख्यास्याम ।

आदौ पदसंख्या विसर्गनकारांतोवगृह्यप्रगृह्य
मकारतकारसंख्या सितु-सेन्ताविषमसमान्यादिवर्गेण
दशेनोत्तरपदस्वरेण द्वितीय्यवर्गैकाक्षरं
पदपद्यादिपदपद्यादिपृथकाराद्यै पंचत्रिंशद्वर्णमध्ये
तत्स्वभाव तत्संयोगसंख्यातदधिरेवलपयो संयोगांते
पंचत्रिंशत्तद्धिरेव संयोगे सप्ततिदीर्घादिनवस्वरेण चतुरक्षरं
दशरेमेणाधाधिके विंशतित्रिंशतितृतीय्ये द्विपंचाक्षरं चतुर्थे
त्रिषडक्षरं पचेमी सुरा ----- दात्तं सप्ताक्षरमष्टाक्षरं कवर्णं
नवाक्षराण्येकादशाक्षराण्येकात ऊर्ध्वमिकरासदिकान्यंते
त्र्यक्षरं विसर्गाविषमो पूर्वोक्तक्रमेण ज्ञेयो विसर्गनियो
विषमस्वरांते सम इति सितु सेन्ताश्च ज्ञायंते ।
नमो दक्षिणामूर्तिभ्यो नमो दक्षिणामूर्तिभ्यः ॥
तर्जन्यादौ कनिष्ठादौ तथैवानामिकेऽन्तिके
मध्यमांगुलिमध्ये च उदात्तादिस्वरांशयोः १
स्वरितचाप्यनुस्वारस्तथा यरलवा अपि
परस्वरेण संयुक्तस्वरितग्राहिणो मता २
नकारांतं पदं पूर्वं यवरेषु परेषु च

नकारयहमध्ये तत्र ----- संयुतम् ३
 ह्रस्वपूर्वो नकारो यः पदांतो तपरो यदि
 विशेषं तत्र जानीयाद्द्वित्वमित्यभिधीयते ४
 यच्छब्दे च कुविच्छब्दे निहिशब्दहिशब्दयोः
 तिङन्तं नानुदात्तं स्यात्तच्छब्देनान्वयं विना ५
 वनेषु जायुरा सूर्यः प्रातरग्निरग्निर्देवेषु वेदपत्नीणां पूर्णतदयं
 कविरेषस्य मित्रावरुणौ महानोशिक्षावक इति दशमर्तेषु
 यकारवर्जम् ॥

Reference:

Dakṣiṇāmūrtikhaṇḍam, in C.K. Raja and K.M.K. Sarma, *Descriptive Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Adyar Library, Volume 1: Vedic*, Adyar Library and Research Center: Madras, 1942..